

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра _____ права _____ (№ 702)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник проектної групи/
Голова НМК 2

 М.С. Зряхов
(підпис) (ініціали та прізвище)

« 30 » 08 2019 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА ОBOB'ЯЗKОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 12 «Інформаційні технології»
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 123 «Комп'ютерна інженерія»
(код та найменування спеціальності)

Освітня програма: «Комп'ютерні системи та мережі», «Системне програмування», «Програмні мобільні системи та Інтернет речей»
(найменування спеціалізації)

Галузь знань: 12 «Інформаційні технології»
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 125 «Кібербезпека»
(код та найменування спеціальності)

Освітня програма: «Безпека інформаційних і комунікаційних систем», «Кібербезпека індустріальних систем»
(найменування спеціалізації)

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Харків 2019 рік

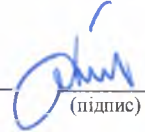
Робоча програма «Історія та культура України»

(назва дисципліни)

для студентів за спеціальностями 123 «Комп'ютерна інженерія»,
125 «Кібербезпека» «03» 06 2019 р., 16 с.

Розробник: Васильєва Л.А., доц. каф. права, канд. філос. н., доцент

(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Робочу програму розглянуто на засіданні кафедри права

(назва кафедри)

Протокол № 11 від «25» 06 2019 р.

Завідувач кафедри канд. філос. н., доц.

(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис) В.Б. Селевко
(ініціали та прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни (денна форма навчання)
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: <u>12</u> «Інформаційні технології» <small>(шифр і найменування галузі знань)</small> Спеціальність: <u>123</u> «Комп'ютерна інженерія» <small>(код та найменування спеціальності)</small> Освітня програма: «Комп'ютерні системи та мережі», «Системне програмування», «Програмні мобільні системи та Інтернет речей» <small>(найменування спеціалізації)</small> Галузь знань: <u>12</u> «Інформаційні технології» <small>(шифр і найменування галузі знань)</small> Спеціальність: <u>125</u> «Кібербезпека» <small>(код та найменування спеціальності)</small> Освітня програма: «Безпека інформаційних і комунікаційних систем», «Кібербезпека індустриальних систем» <small>(найменування спеціалізації)</small> Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Цикл загальної (професійної) підготовки
Кількість модулів – 1		Навчальний рік
Кількість змістовних модулів – 2		2019/2020
Індивідуальні завдання (за бажанням студента – 11 шт.)		Семестр
		<u>2</u> -й
Загальна кількість годин – 32/90		Лекції*
		<u>16</u> годин
		Практичні, семінарські*
		<u>16</u> годин
		Лабораторні*
	<u>0</u> годин	
	Самостійна робота	
	<u>58</u> годин	
	Вид контролю	
	модульний контроль, залік	
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: 32/58.

*Аудиторне навантаження може бути зменшене або збільшене на одну годину залежно від розкладу занять.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення: на основі вивчення процесів формування, становлення, розвитку держави України на різних етапах її історії, адаптувати студентів до пізнання сучасних політичних процесів національно-державного відродження України, її життєдіяльності, як демократичної, суверенної держави; реалізація пізнавальної, виховної, світоглядницької, практично-політичної функції навчальної дисципліни з метою формування всебічної розвинутої особистості, яка здатна активно включатися до суспільного життя, формування політичної культури, високих громадянських якостей спеціалістів на основі вивчення історії України, прищеплення навичок, використання історичних знань майбутніми спеціалістами для оптимального рішення професійних питань, показати внесок українського народу у розвиток світової цивілізації.

Завдання навчальної дисципліни: формувати всебічно розвинену та соціально активну особу, вона покликана забезпечити глибокі знання національного права, вміння визначати вклад національних цінностей у загальнолюдські; переконливо засвоїти ідеали гуманізму та демократії; формувати історичну свідомість як основу всієї суспільної свідомості; привити самостійні, творчі, пізнавальні навички підходу до історичного минулого та реального сьогодення; проаналізувати історичний шлях України з найдавніших часів до сьогодення на основі принципів об'єктивності, історизму, логічного взаємозв'язку подій, сучасних методологічних позицій; на основі найважливіших подій виявити закономірності історичного розвитку України у діалектичному зв'язку із подіями всесвітньої історії, виявити особливості політичних, соціальних, культурологічних, економічних, державотворчих процесів в Україні; синтезувати матеріали дисципліни для визначення ролі та місця України у світовому процесі як минулого, так і сучасності, можливих альтернатив історичних подій, з'ясування причинно-наслідкових зв'язків історичного розвитку; формування історичного мислення, наукового світогляду; набуття навичок науково-історичного аналізу; виявлення логіки та об'єктивних закономірностей історичного процесу; виховання високого рівня культури, громадянської відповідальності, національної гідності, патріотизму.

Результати навчання: Вивчення навчальної дисципліни «Історія та культура України» дає можливість молодій людині орієнтуватися в історичних процесах, подіях, фактах, застосовувати здобуті знання для прогнозування суспільних процесів, самостійно аналізувати й оцінювати явища політичного розвитку українського суспільства в контексті світової історії, спираючись на загальнолюдські цінності, формувати на цій основі власні переконання, громадянську позицію, соціально-гуманітарні компетенції необхідні для практичної діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна викладається у першому або другому семестрі першого курсу з урахуванням знань зі шкільної дисципліни «Історія України», які розширюються і поглиблюються за рахунок наукових історико-культурологічних матеріалів.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовний модуль 1.

УКРАЇНА З НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО КІНЦЯ ХІХ ст.

Тема 1. Історія України як наука та навчальний предмет. Стародавня історія України.

Предмет і завдання курсу історії України. Історія України як складова частина загальноєвропейської історії. Місце курсу в системі гуманітарних наук вищої школи. Основні періоди історії України. Розвиток історичної думки в Україні. Зарубіжна історіографія. Характеристика джерел з історії України. Термін “Україна”. Форми і методи вивчення курсу. Значення оволодіння історією України для фахової підготовки і виховання громадянської позиції та патріотизму, вироблення історичної свідомості.

Основні етапи розвитку первісного суспільства. Поява і розселення людей на території України. Первісна палеолітична община. Мезоліт: виникнення родової общини. Розквіт родового ладу в неоліті. Трипільська культура. Традиції трипільської культури в культурах пізніших народів. Племінна структура суспільства епохи бронзи. Розвиток державотворчої традиції на території України: кіммерійці, таври, скіфи, сармати. Економічні зв'язки з країнами Середземномор'я та Передньої Азії. Античні міста-держави Північного Причорномор'я, їх політичне та господарське життя.

Східні слов'яни у давнину. Найдавніші писемні та археологічні джерела про походження слов'ян, їх заняття, суспільний лад, побут, вірування. Антський племінний союз. Боротьба з готами, гунами і аварами. Витоки українського народу. Перші державні об'єднання східнослов'янських племен на Середньому Подністрів'ї. Східнослов'янські племена і державноплеменні союзи VI – IX ст. Еволюція суспільного устрою східних слов'ян. Територіальна община. Поява приватної власності. Взаємовідносини східних слов'ян з сусідніми народами.

Тема 2. Середньовічна держава Київська Русь (IX- XII ст.).

Джерела вивчення вченими історії Київської Русі. Передумови утворення Київської Русі. Особливості державотворчого процесу у Східній Європі. Походження термінів “Русь”, “Руська земля”. Перетворення Києва на державний центр східнослов'янських племінних союзів. Теорії походження Київської Русі та їх оцінки в сучасній історіографії. Соціально-економічні і політичні фактори об'єднання слов'ян. Утворення міст. Розвиток і характер землеволодіння. Князь Олег. Київська держава за Ігоря, Ольги, Святослава. Відносини Русі з кочівниками. Військові походи князів. Етнічні процеси в Київській Русі. Початок формування української народності. Русь і Візантія. Шляхи проникнення християнства на Русь. Значення впровадження християнства як державної релігії. Хрещення Русі та його історичне значення. Київська метрополія. Володимир Великий. Візантійський стиль. Музика, монументальний живопис, книжкова мініатюра в стародавній Русі. Архітектура Київської Русі. Київська Русь за Ярослава Мудрого. “Руська Правда”. Міжнародні зв'язки і місце Київської Русі в історії Європи.

Причини ослаблення влади київських князів. Володимир Мономах і його боротьба за державну єдність Русі. Причини і сутність роздробленості Русі. Зростання політичної і економічної могутності місцевих князів. Розвиток міст, ремесел і торгівлі. Продовження процесу формування української народності. Проблема генезису української народності в історіографії. Державні утворення Середнього Подніпров'я: Київська, Чернігово-Сіверська та Переяславська землі. Боротьба руських князівств із кочівниками. Золота Орда.

Тема 3. Галицько-Волинська держава (XII-XIV ст.).

Економічне і політичне зміцнення Галицького князівства. Внутрішня і зовнішня політика Ростиславичів. Ярослав Осмомисл. Протистояння експансії польських і угорських феодалів. Роман Мстиславович. Соціально-економічний розвиток Галицько-Волинської держави. Суспільно-політичний і адміністративний устрій. Боротьба Русі з монголо-татарами. Перші завойовницькі походи монголо-татар. Битва на р. Калці. Південно-західні руські землі під ігом Золотої Орди. Ідея єдності Русі. Прихід до вдали Данила Галацького. Спроби Данила Галицького організувати антиординську коаліцію держав. Культура та наука Галицько-Волинського королівства. Міжнародні відносини за Данила Галицького. Відносити Данила Галицького з папою римським Інокентієм IV. Значення Київської Русі і Галицько-Волинської держави. Їх місце та роль у формуванні українського народу і світовій історії. Занепад Галицького-Волинського князівства. Литовська-Руська держава. Польська експансія на українські землі в другій пол. XIV ст.

Тема 4. Українські землі у складі Литви та Польщі. Українське козацтво. Українська національна революція під проводом Богдана Хмельницького.

Зростання політичної могутності Великого князівства Литовського. Боротьба за оволодіння Галицько-Волинським князівством. Включення до складу Литви Східної Волині, Сіверщини, Київщини і Поділля. Відносини з Золотою Ордою і Ногайським улусом за князювання Ольгерда. Політика великих литовських князів на українських землях. Суспільно-політичний устрій держави. Кревська унія (1385р.). Розширення південних кордонів князівства. Боротьба проти наступу німецьких лицарів. Грюнвальдська битва і участь у ній українських воїнів. Литовський князь Вітовт, його зовнішня політика. Ліквідація удільних князівств. Зміцнення Московської держави та її боротьба з Великим князівством Литовським за Сіверську землю. Напад татар і турків на українські землі. Зміни в суспільно-політичному устрої Великого князівства Литовського. Зростання ролі шляхти.

Соціально-економічний розвиток українських земель у другій половині XIV – середині XVI ст. Розвиток сільського господарства, ремесла, сільських і міських промислів. Зростання міст. Надання Магдебургського права українським містам. Формування панщино-фільваркового господарства. Зростання залежності населення від магнатів і шляхти. Юридичне оформлення кріпосного права. Литовські статuti 1529, 1566, 1588 рр. Устав на волоки. Зростання впливу Польщі на Литву. Місце українських магнатів і шляхти в

політичному житті. Наступ католицизму. Православна церква. Люблінська унія 1569 р. Утворення Речі Посполитої. Україна під владою Польщі. Соціально-економічний розвиток України та суспільно-політичні зміни на українських землях у другій половині XVI - першій половині XVII ст. Міста і Магдебургське право. Ремесла, промисли і торгівля. Поява підприємств мануфактурного типу. Покатоличення та ополячення місцевої знаті. Виникнення братств. Криза православ'я. Берестейська церковна унія 1596 р.

Джерела виникнення козацтва. Причини, час і місце заснування першої Запорозької Січі. Зміни розташувань. Виникнення реєстрового козацтва. Формування суспільно-політичного устрою Запорозької Січі. Козацька адміністрація. Старшина, заможні козаки і козацька голота (сірома). Козацькі ради. Господарство, побут і звичаї козаків. Військове мистецтво. Духовний світ українського козацтва. Козацькі повстання під проводом К. Косинського та С. Наливайка. Гетьман П. Конашевич-Сагайдачний. Відновлення значення Києва як політичного і духовного центру українського народу. Запорозькі козаки в битвах під Цецорою і Хотином. Козацькі повстання 20-30-их років XVII століття.

Україна напередодні та в роки національно-визвольної війни середини XVII ст. Причини, характер, рушійні сили і мета Визвольної війни. Богдан Хмельницький. Основні етапи війни. Перемоги під Жовтими Водами і Корсунем. Битва під Пилявцями. Зборівський договір. Утворення Української козацької держави – Гетьманщини. Битва під Берестечком. Білоцерківський мирний договір. Розгром польського війська під Батогом, бої під Монастирищем і Жванцями. Жванецька угода. Українсько-російські зв'язки в роки війни. Українсько-російська міждержавна угода 1654 р. та її оцінка в історіографії.

Змістовний модуль 2.

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ XIX - ПОЧАТОК XXI СТ.

Тема 5. Українські землі у складі Росії та Австрії (Австро-Угорщини) у XIX – на початку XX століття та суспільно-політичний рух в Україні на початку XX століття.

Українські землі у складі Росії наприкінці XVIII – в першій половині XIX ст. Адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ. Російсько-французька війна 1812 р. і Україна. Економічне становище та соціальна боротьба в першій половині XIX ст. Масонство в Україні. Декабристи в Україні. “Південне товариство”. “Товариство об'єднаних слов'ян”. Повстання Чернігівського полку. Вплив польського повстання 1830-1831 рр. на Україну. Деколонізація та активний наступ русифікації на Правобережжі. Здійснення інвентарної реформи. Початок українського національного відродження. Утворення Кирило-Мефодіївського товариства. Т.Г. Шевченко в українському національному русі та вплив його творів на формування української

національної ідеї. Адміністративно-територіальний устрій, регіональний поділ західноукраїнських земель наприкінці XVIII - в першій половині XIX ст. Криза кріпосницького господарювання. Антикріпосницькі рухи в Галичині, на Буковині в Закарпатті. Політика австрійського уряду щодо українців. Реформи Марії Терезії та Йосифа II. Діячі українського національного руху в Галичині. Демократично-просвітницький гурток «Руська трійця». Альманах «Русалка Дністрова». Західноукраїнські землі під час революції 1848 - 1849 рр. в австрійській імперії. Головна руська рада. Галицькі українці на з'їзді слов'янських народів у Празі. Лук'ян Кобилиця. Скасування кріпосницької залежності та панщини в Західній Україні.

Наддніпрянська Україна у другій половині XIX ст. Кримська війна і Україна. Піднесення антикріпосницького руху. Підготовка та здійснення селянської реформи. Маніфест і положення 19 лютого 1861 р. Особливості селянської реформи в різних регіонах України. Реформи 60-70 – х років XIX ст.: земська, міська, судова, фінансова, військова та їх історичне значення. Промисловий розвиток українських земель в пореформену добу. Будівництво залізниць. Швидкий розвиток важкої промисловості в Донбасі і Придніпров'ї. Притік іноземного капіталу. Народження вітчизняної буржуазії. Український громадсько-політичний рух кінця XIX – поч. XX ст. Суспільно-політичний рух у Наддніпрянській Україні у другій половині XIX ст. Польське повстання 1863 - 1864 рр. і Україна. Національна політика російського царизму щодо українців. Виникнення та діяльність українських громад. Валуєвський циркуляр 1863 р. Діяльність М. Драгоманова. Емський указ 1876 р. Російський громадсько-політичний рух народників в Україні. Західноукраїнські землі у складі Австро-Угорської імперії в другій половині XIX ст. Соціально-економічний розвиток західноукраїнських земель після революції 1848-1849 рр. Суспільно-політичний розвиток у 60-ті – першій половині 70-х рр. XIX ст. Москвофільство і народовці. Становлення та діяльність суспільних рухів та політичних партій наприкінці XIX – на поч. XX століття. Активізація національного руху в Наддніпрянській Україні. Братство тарасівців, їх програмні засади. Виникнення та діяльність українських політичних партій в Австро-Угорщині.

Тема 6. Українська національна революція 1917-1921 років. Міжвоєнна Україна під владою тоталітарної системи.

Соціально-економічний і політичний розвиток України на початку XX століття. Соціально-економічне становище українських земель у складі Росії. Економічна криза 1900 - 1903 рр. Політизація українського національного руху в Російській імперії. Земсько-ліберальна опозиція царизму. Загальноросійські і українські партії в Україні. Українська політична думка на початку XX ст. Студентський рух. Кооперативний рух. Україна в революції 1905-1907 рр. Позиції політичних партій в революції. Виникнення україномовної преси, «Просвіт» в українському русі. Столипінська аграрна реформа. Економічні і політичні наслідки реформи.

Лютнева демократична революція 1917 р. Становище в Україні після повалення царизму. Утворення Центральної Ради, її соціальна база, програма.

М.С. Грушевський та В.К. Винниченко. Утворення рад робітничих, селянських та солдатських депутатів. Програми і цілі українських та загальноросійських політичних партій в Україні. Роль Центральної Ради у формуванні української національної державності. Взаємовідносини Центральної Ради та Тимчасового Уряду. I Універсал Центральної Ради. Сформування Генерального секретаріату. II Універсал Центральної Ради. Боротьба проти органів Тимчасового уряду в Україні. III Універсал Центральної Ради. Проголошення Української Народної Республіки. Підсумки виборів до Всеросійських Установчих Зборів в Україні. Боротьба більшовиків за владу. Створення в Україні радянського уряду. Вступ більшовицьких військ з Росії. IV Універсал Центральної Ради та проголошення незалежності УНР. Прийняття Конституції УНР. Окупація України німецькими та австро-угорськими військами. Криза Центральної Ради на весні 1918 року. Гетьманський переворот. Українська держава гетьмана П. Скоропадського. Революційні події 1918 р. на західноукраїнських землях. Політичні партії Східної Галичини. Утворення Західноукраїнської Народної Республіки. Акт злуки УНР та ЗУНР 22 січня 1919 р. Війна з Польщею.

Соціально-економічне і політичне становище України на початку 20-х років. Перехід до нової економічної політики. Голод 1921-1923 рр. на півдні України: причини і наслідки. Особливості впровадження Непу в Україні. Система реальної влади в Україні. Сталінська індустріалізація в УРСР. Сталінський курс на «всеосяжну колективізацію» селянських засобів виробництва. «Ножиці цін». Хлібозаготівельні кризи. Ставлення тоталітарного режиму до інтелігенції, освіти і перенесення центру наукових досліджень в установи ВУАН. Розвиток радянської науки. Антицерковна політика партії. Завершення внутріпартійної боротьби в ЦК ВКП(б) і утвердження одноособової диктатури Й.В. Сталіна.

Голодомор 1933 р. та його наслідки. Колгоспи в системі командної економіки після 1933 р. Боротьба з «буржуазним націоналізмом» і «націонал-ухильництвом». «Розстріляне відродження». Здобутки і трагічні сторінки української науки, літератури і мистецтва. Конституція УРСР 1937 р. Західноукраїнські землі в 1921-1938 рр.

Тема 7. Становлення незалежної України.

Спроба серпневого 1991 р. перевороту у Москві. Схвалення Верховною Радою УРСР Акту проголошення незалежності України. Заборона діяльності КПУ. Участь інтелігенції, студентської молоді, засобів масової інформації в демократизації суспільства, відродженні національних традицій, розширенні сфери вжитку української мови. Пробудження релігійного життя. Участь української діаспори в державно-творчому процесі. Загальноукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. і вибори Президента України. Угода про Співдружність незалежних держав, проблеми розвитку СДД.

Прийняття Конституції України (28 червня 1996 р.), її головні положення. Сучасний конституційний процес в Україні. Труднощі формування національної економіки, прорахунки в її реформуванні. Вибори 1994 р. та 1998р. до Верховної Ради України. Вибори президента України 1994 р. та

1999 р. Політична криза 2000-2001 рр. Вибори до Верховної Ради 2002 р.

Вибори Президента України 2004-2005 рр. «Помаранчева революція». Конституційна реформа. Вибори до Верховної ради 2006 р. Політична криза 2008-2009 рр. Вибори Президента України 2010 р. Новий етап Конститутивної реформи. Політична опозиція. Парламентські перегони. Шляхи подолання економічної кризи.

Характерні напрями зовнішньої політики України за часи незалежності. Євро 2012 в Україні. Політична криза 2013 р. Революція Гідності. Анексія Криму. Російсько-українські відносини. АТО. Вибори президента 2014 р. Євроінтеграційна процеси в сучасній Україні. Безвіз. Мінські домовленості та їх реалізація. Виборча президентська компанія 2019 року. Парламентські вибори. Розстановка політичних сил в Україні. Дослідження поліконфесійного середовища в сучасному суспільстві. Релігійне питання в сучасній Україні. Отримання Томасу.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістовного модуля й тем	Кількість годин				
	Усього	У тому числі			
		л	п	лаб.	с. р.
1	2	3	4	5	6
Модуль 1					
Змістовний модуль 1. УКРАЇНА З НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО КІНЦЯ ХІХ ст.					
Тема 1. Історія України як наука та навчальний предмет. Стародавня історія України.	10	2	2	-	6
Тема 2. Середньовічна держава Київська Русь (IX- XII ст.).	12	2	2	-	8
Тема 3. Галицько-Волинська держава (XII-XIV ст.).	12	2	2	-	8
Тема 4. Українські землі у складі Литви та Польщі. Українське козацтво. Українська національна революція під проводом Богдана Хмельницького.	16	4	4		8
Разом за змістовим модулем 1	50	10	10	-	30
Змістовний модуль 2. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ ХІХ - ПОЧАТОК ХХІ ст.					
Тема 5. Українські землі у складі Росії та Австрії	14	2	2		10

(Австро-Угорщини) у ХІХ – на початку ХХ століття та суспільно-політичний рух в Україні на початку ХХ століття.					
Тема 6. Українська національна революція 1917-1921 років. Міжвоєнна Україна під владою тоталітарної системи.	14	2	2	-	10
Тема 7. Становлення незалежної України.	10	2	2		8
Модульний контроль	2				
Разом за змістовим модулем 2	40	6	6	-	28
Усього годин	90	16	16	-	58

5. Теми (практичних) семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма навчання
1	Прадавня історія українських земель. Давні слов'яни.	2
2	Київська Русь. Культура Київської Русі.	2
3	Феодальна роздробленість Київської Русі (ХІІ – ХІV ст). Галицько-Волинське князівство.	2
4	Українські землі у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої (ХІV – середина ХVІІ ст.)	4
5	Українська козацька державність середини ХVІІ – ХVІІІ ст. Українські землі у складі Росії та Австрії (Австро-Угорщини) у ХІХ – на початку ХХ ст.	2
6	Україна у ХІХ-ХХ ст. Україна під владою тоталітарної системи.	2
7	Становлення незалежної України.	2
	Разом	16

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма навчання
1	Походження слов'ян та розселення на території України. Походження української мови.	4
2	Історичні першоджерела. Народницький напрямок в історіографії. Пам'ятки первісної доби на території сучасної України.	6
3	Пантеон язичницьких божеств стародавніх слов'ян.	4

	Античні міста-держави Північного Причорномор'я: історія та культура.	
4	Культурні та природні об'єкти України, що знаходяться під охороною ЮНЕСКО.	4
5	Заняття, побут, звичаї, військово мистецтво та духовний світ запорізьких козаків.	6
6	П. Орлик та його «Конституція». Суперечність постаті І. Мазепи. Культура України XVII-XVIII століття	4
7	Радикалізація національної боротьби на західноукраїнських землях. Україна у Першій Світовій війні.	8
8	Державне будівництво. Акт злуки УНР і ЗУНР.	7
9	Україна у Другій світовій війні.	7
10	Українська культура, наука, література другої половини XX століття.	8
	Разом	58

9. Індивідуальні завдання (за бажанням студента)

№ з/п	Вид індивідуального завдання	Найменування завдання	Об'єм завдання	Кількість годин
1	Заповнення таблиці	Перші відомості про населення на тернах України в первісному ладі	Вивчення теоретичного матеріалу та його систематизація	2
2	Підготовка слайд-презентації	Династична історія Київської Русі	Систематизація матеріалу у вигляді наочностей (5-7 слайді)	2
3	Складання розгорнутого плану-конспекту	Князівства Південно-Західної Русі в період феодальної роздробленості	Вивчення теоретичного матеріалу та складання плану конспекту, обсягом не більше 3 стор.	2
4	Складання порівняльної таблиці	Унії Литовсько-польської доби та їх наслідки для українських земель	Вивчення теоретичного матеріалу, його аналіз, порівняння та систематизація	2
5	Складання історичного кросворду	Формування української козацької держави під час Національно-визвольної революції середини XVII ст.	Вивчення теоретичного матеріалу та складання кросворду за самостійно запропонованим планом, обсягом не більше 20 питань	2
6	Підготовка доповіді	Українські гетьмани в період Руїни	Письмовий варіант доповіді до 5 стор. і усна відповідь до 10 хв.	2
7	Заповнення таблиці	Демократичні реформи 60-70-х рр.	Вивчення теоретичного	2

		XIX ст. та їх наслідки для України	матеріалу та його систематизація	
8	Підготовка наукових тез	Державне будівництво в роки Української революції 1917-1921 рр.	Систематизація матеріалу, визначення актуальності теми, мети дослідження. Обсяг не більше 2 стор.	4
9	Написання реферату	Україна на початку 20-х років XX ст.	Систематизація та узагальнення матеріалу з різних джерел. Обсяг 10-15 стр.	5
10	Складання порівняльної таблиці	Рух опору за часи радянсько-німецької війни	Вивчення теоретичного матеріалу, його аналіз, порівняння та систематизація	2
11	Складання розгорнутого плану-конспекту	Етапи проголошення Незалежності України	Вивчення теоретичного матеріалу та складання плану конспекту, обсягом не більше 3 стор.	2
	Всього			25

10. Методи навчання

Провідною формою організації освітнього процесу залишається лекція. Лекції проводяться за різними методиками – узагальнені, оглядові, проблемні, дискусійні, актуальні тощо. Широко застосовуються презентації теоретичного матеріалу у POWER POINT. Головна мета лекції – допомогти студентам засвоїти найбільш складні теоретичні положення і важливі історичні події. На практичних заняттях, що проводяться у складі навчальних груп, переважає діалогова методика, закріплюються практичні навички засвоєння дисципліни «Історія та культура України», відбувається перевірка рівня засвоєння студентами самостійно набутих знань шляхом співбесіди, виконання тестів, хронологічних та термінологічних диктантів, обговорення підготовлених студентами рефератів та індивідуальних творчих завдань, виконання контрольних робіт. В останні роки добре зарекомендували себе семінари-диспути, семінари-круглі столи, використання методики «бліц-опитування» та «перехресного опитування».

Самостійна робота є одним із засобів оволодіння додатковими матеріалами за навчальною дисципліною, поглибленим вивченням теоретичного матеріалу – підготовка до практичних завдань, виконання індивідуальних завдань, підготовка до модулів, заліку. Самостійна робота передбачає складання хронологічних таблиць, тезаурусу, виконання творчих та теоретичних завдань, підготовка доповідей, підготовка презентацій в POWER POINT, складання конспектів, розглянутих план-конспектів, огляд джерел, написання наукових тез, рефератів тощо. Підсумковою формою контролю знань студентів є залік.

11. Методи контролю

Поточний контроль якості засвоєння матеріалу теми проводиться у вигляді: усне опитування, фронтальне опитування; індивідуальне опитування; письмові контрольні роботи; використання теоретичних знань (складання таблиць, схем тощо); підготовка творчих завдань; тестування; виконання хронологічних та термінологічних диктантів; підготовка повідомлень; написання та захист рефератів; підготовка доповідей.

Модульний контроль якості засвоєння навчальної програми проводиться у вигляді модульних контрольних робіт.

Підсумковий контроль якості засвоєння навчальної програми проводиться у вигляді заліку.

12. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують студенти

12.1. Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0...1	8	0...8
Участь у дискусії на семінарах	0...1	8	0...8
Підготовка слайд-презентації	0...8	1	0...8
Складання розгорнутого-конспекту	0...5	1	0...5
Складання та вирішення історичних задач	0...4	2	0...8
Заповнення таблиці, складання порівняльної таблиці	0...3	1	0...3
Складання історичного кросворду	0...4	1	0...4
Підготовка доповіді	0...7	2	0...14
Написання реферату	0...15	1	0...15
Підготовка наукових тез	0...20	1	0...20
Участь у студентському науковому гуртку	0...3	4	0...12
Змістовний модуль 2			
Робота на лекціях	0...1	8	0...8
Участь у дискусії на семінарах	0...1	8	0...8
Підготовка слайд-презентації	0...8	1	0...8
Складання розгорнутого-конспекту	0...5	1	0...5
Складання та вирішення історичних задач	0...4	1	0...4

Заповнення таблиці, складання порівняльної таблиці	0...3	1	0...3
Складання історичного кросворду	0...4	1	0...4
Підготовка доповіді	0...7	2	0...14
Модульний контроль	0...15	1	0...15
Усього за семестр			60...100

Семестровий контроль (залік) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до заліку. Під час складання семестрового заліку студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для заліку складається з *чотирьох запитань*. За правильну й повну відповідь на кожне студент отримує по 25 балів.

Приклад. Білет №1.

1. Східнослов'янські племена, їх розміщення, побут, населення.
2. Українське козацтво.
3. Україна на переломі 1985-1991.
4. Культура України початку ХІХ ст.

12.2. Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки (приклад до Білету №1):

1. Назвати відомі східнослов'янські племена (наприклад, білі хорвати, дуліби, деревляни, поляни та ін.). Розкрити структуру їх соціальної організації та розміщення на території країни. Розказати про побут, знаряддя праці, костюм, що переважають в цей період. Перерахувати військові походи в яких ці племена приймали участь. Назвати форми господарювання та передумови формування держави. Виявити вплив землеробського способу господарювання на формування архітектурного середовища стародавнього періоду.

2. Назвати фактори формування української козацької держави. Виявити передумови утворення Запорізької Січі та розказати про її військово-адміністративний устрій, традиції демократії, самоврядування, православних цінностей та національно-культурної свободи. Розкрити особливості в архітектурному середовищі козацької доби: майдан, церква, курені за принципом земляцтв. Розказати про становлення нового адміністративного апарату, організацію армії, судову систему. Виявити основні тенденції зовнішньої політики, її головні напрямки.

3. Розкрити кризові явища в економічній, суспільно-політичній та культурній галузях 1985-1991рр. Проаналізувати причини їх виникнення. Розказати про СРСР в період «застою». Показати як контролювалося мистецьке середовище бюрократичним апаратом (Міністерство культури, відділи культури партійних та комсомольських структур) в той період. Розкрити засоби оздоровлення громадсько-політичного життя М. Горбачовим. Виявити характер процесів перебудови в СРСР та в Україні. Проаналізувати причини

Чорнобильської катастрофи. Назвати суспільно-політичні організації, рухи та партії в Україні того періоду.

4. Проаналізувати українську культуру XIX ст. у взаємозв'язку з економічними та соціально-політичними процесами, зважаючи на колонізаторську політику російського царизму й Австро-Угорської монархії. Проаналізувати тенденції освіти в цей період: парафіяльні школи, дяківські школи, професійні навчальні заклади, недільні школи для дорослих. Розказати про реформу народної освіти 1864 року та відкриття університетів. Прослідити тенденцію пошквалювання у всіх галузях наукової творчості (О. Ляпунов, М. Ващенко-Захарченко, М. Умов, М. Бекетов, І Мечніков, Г. Вороний та ін.). Назвати й проаналізувати твори основоположників нової української літератури (наприклад, І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, П. Гулака-Артемівського, Є. Гребінки, М. Шашкевича, Т. Шевченка та ін.). Розкрити передумови розвитку національного театру. Дослідити музично-пісенну творчість, образотворче мистецтво та архітектуру XIX століття.

Необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки:

- аналізувати суспільні процеси, виходячи з передумов виникнення суспільних явищ, подій, відносин;
- оцінювати суспільні явища з точки зору взаємодії історично зумовлених факторів завдяки застосуванню набутих знань з історії;
- оцінювати події завдяки аналізу отриманої із різних джерел інформації;
- аналізувати фактори, що впливають на тенденції розвитку суспільства з метою визначення позитивного або негативного їх впливу на суспільство та особистість;
- використовувати історичні знання при аналізі та оцінці суспільних явищ з метою розуміння їх причин і наслідків;
- оцінювати сутність подій через аналіз взаємодії суб'єктів завдяки використанню історичного досвіду.

12.3 Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру

Приклад

Задовільно (60-74). Показати мінімум знань та умінь. Захистити всі індивідуальні завдання та здати модульне тестування. Знати основні історичні епохи історії України. Знати основний термінологічний ряд навчальної дисципліни. Уміти чітко формулювати свою позицію щодо основних соціально-політичних, культурних тенденцій окремого історичного періоду. Пам'ятати імена князів Київської Русі та їх соціально політичні погляди. Орієнтуватися в періодизації основних битв, які проводились на території України та українських національних рухів. Знати імена видатних полководців, гетьманів, політичних активістів та культурних меценатів в українській історії. Орієнтуватися в основних державотворчих тенденціях під час Українських революцій. Частково пам'ятати і розуміти основний матеріал щодо участі України у Другій світовій війні та вміти розказати про увічнення історії цього періоду в меморіальних комплексах (Меморіальний комплекс Парк Слави в Києві, Меморіал в Харкові). Розрізняти основні архітектурні пам'ятки української культури та орієнтуватися в стилістиці. Вміти заповнити історичну таблицю та скласти розгорнутий план-конспект по кожній темі.

Добре (75-89). Твердо знати мінімум – усе до перераховано вище, захистити всі індивідуальні завдання, виконати додаткові індивідуальні завдання, здати модульне тестування та поза аудиторну самостійну роботу. Декілька разів виступити на семінарській зайнятках з презентацією та приймати участь в історичних дискусіях та квестах по окремій темі семінару. Мати додаткові поглиблені знання щодо окремих питань, які обговорюються на семінарах. Приймати участь в історичних «круглих столах» та проявляти ініціативу щодо публічних виступів на семінарі. Готувати письмові (3-5 стор.) чи усні доповіді (7 хв.). Чітко значи усю періодизацію історичних епох, імена видатних історичних осіб та вміти порівнювати їх соціально-політичну, зовнішньо-політичну, економічну, культурну діяльність. Проявляти інтерес до предмету. Вміти складати й розв'язувати історичні задачі, кросворди.

Відмінно (90-100). Досконало знати предмет. Здати всі контрольні точки (лекційні, семінарські, самостійні, індивідуальні) з оцінкою «відмінно». Поглиблено знати всі теми та уміти в повній мірі аналізувати кожну з них. Мати особисту думку щодо кожної окремої теми та намагатися надати історичний прогноз щодо сучасних соціально-політичних тенденцій розвитку суспільства.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

13. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни представлено: навчальним конспектом, методичними вказівками, засобами діагностики (питання для модульного (поточного) контролю, питання для підсумкового контролю, комплекти ККР) які у повній мірі представлені у методичному кабінеті кафедри права.

Електронний ресурс, на якому розміщено навчально-методичний комплекс дисципліни:

<http://k702.khai.edu/uk/>

14. Рекомендована література

Базова

1. Аркас М. Історія України-Русі / М. Аркас. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 392 с.
2. Бойко О.Д. Історія України: навч. посіб. / О.Д. Бойко. – К.: Академія, 2018. – 720 с.
3. Верстюк В.Ф. Політична історія України. ХХ ст.: у 6 т. / В.Ф. Верстюк, В.Ф. Солдатенко. – К.: Генеза, 2002.
4. Грушевський М.С. Ілюстрована історія України з додатками та доповненнями / М.С. Грушевський. – Донецьк: БАО, 2008. – 736 с.

5. Грушевський М. Як жив український народ. Коротка історія України / М. Грушевський. К.: КМ-БУКС, 2018. – 136 с.
6. Історія України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. Баран, Л. Войтович, Я. Грицак та ін. – Л.: Світ, 2003. – 520 с.
7. Канищев Г.Ю., Кисіль Ю.І., Малишев О.В., Півень Г.Г., Шевченко В.П., Яцина О.А. Історія вітчизняної культури: консп. лекцій. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2011. – 100 с.
8. Качкан В. Історія України: підручник /В. Качкан. – К.: Медицина, 2018. – 360 с.
9. Лазарович М.В. Історія України / М. Дазарович. – К.: «Знання», 2013. – 685 с.
10. Федека С. Історія України в датах і подіях / С. Федека. – К.: Українській пріоритет, 2018. – 368 с.
11. Яворницький Д. Історія Запорізьких козаків / Д. Яворницький. – К.: Стебеляк О.М., 2015. – 1072 с.
12. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. / Н. Яковенко. – Київ: Генеза, 2009. – 380 с.

Допоміжна

1. Андреев В.М., Руденко А.С. Рід Дорошенків у громадсько-політичному та культурному житті України (XVII – початок XX ст.) / В.М. Андреев, А.С. Руденко // Український історичний журнал, 2015. - №1. С. 39-57.
2. Чорнобиль. Документи Оперативної групи ЦК КПУ (1986-1988) / Упоряд.: О.В. Бажан, О.Г. Бажан, Г.В. Бодяк, С.І. Власенко; Від. Ред. В.А. Самолій. Інститут історії України НАН України, Центральний державний архів громадянських об'єднань України. – К.: Інститут історії України, 2017. – 830 с.
3. Веденєєв Д.В., Лисенко Л.Є. Протидія радянських спецслужб німецьким розвідці й контррозвідці на території України в 1941-1944 рр. / Д.В. Веденєєв, О.Є. Лисенко // Український історичний журнал. 2015. – №1. – С.69-92.
4. Віднянський С.В. Чому та як Українська РСР стала однією з країн-засновниць ООН? (до 70-річчя Організації Об'єднаних Націй і членства в ній України) / С.В. Віднянський // Український історичний журнал, 2015. – №6. – С.175-195.
5. Вронська Т.В., Пастушенко Т.В. Зворотній бік війни: Історичний та соціально-правовий портрет радянських оточенців / Т.В. Вронська, Т.В. Пастушенко // Український журнал, 2015. – №2. – С.22-42.
6. Зеркаль М.М. Освіта національних меншин України (1990-2000-ні рр.) / М. Зеркаль // Український історичний журнал, 2013. – №2. – С.121-136.
7. Гай-Нижник П.П. Пошук державної моделі УНР: ідея та крах «трудового принципу» (грудень 1918 – липень 1919 рр.) / П.П. Гай-Нижник // Український історичний журнал, 2016. – №1. – С. 79-98.
8. Проблеми історії України XIX- початку XX ст. / Ред кол.: О.П. Реєнт (гол.редкол.), В.В. Шевченко, В.Й. Борисенко, О.І. Гуржій, О.В. Добржанський, Г.Д. Казьмирчук, І.А. Коляда, В.П. Коцур, О.А. Удод, Л.Ф. Циганенко,

- В.С. Шандра, Н.А. Шип. Інститут історії України. – Вип. XXV. – К.: Інститут історії України, 2016. – 285 с.
9. Крим в умовах соціально-політичних трансформацій (1940-2015): Збірник документів та матеріалів. 2-е вид. / Упоряд.: О.Г. Бажан (керівник), О.В. Бажан, С.М. Блащук, Г.В. Боряк, С.І. Власенко, Н.М. Маковська. Відп. ред. В.А. Смолій. НАН України. Інститут історії України; Центральний державний архів громадянських об'єднань України; Галузевий державний архів Служби безпеки України. – К.: ТВО «Видавництво «Кліо», 2016. – 1092 с.
  10. Український Гетьманат: нариси історії національного державотворення XVII – XVIII ст. У 2 кн. – Кн 1,2 / Ред. кол.: В. Смолін, О. Бачинська, В. Горобець, О. Гужій, Ю. Мищик, В. Степанков, Я Федорук, НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2018. – 610 с.
  11. Соціальні трансформації в Україні: пізній сталінізм та хрущовська доба: Колективна монографія / Відп. ред. В.М. Даниленко, Ред. – упор. Н.О. Лаас; Авт. к ол.:О.Г. Бажан, П.М. Боднарчук, В.К. Борисенко, О.В. Булгатока, В.М. Даниленко та ін. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2014. – 697 с.
  12. Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник. Випуск 6. Бібліографічна частина: Н-Я / Відп. ред. М.М. Варварцев. – К.: Інститут історії України НАН України, 2016. – 370с.

15. Інформаційні ресурси

1. Історичний факультет Київського державного університету ім Т. Шевченка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.histiry.univ.kiev.ua>
2. Український інститут національної пам'яті. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.memory.gov.ua/page/ukrainska-druga-svitova>
3. Інститут народознавства НАН України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ethnology.lviv.ua/>
4. Колекція пам'яток древней украинской литературы и исследований литературы. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litopes.org.ua/>
5. Музейное пространство Украины. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrmuseum.org.ua/ua/main>
6. Национальная библиотека Украины им. В. Вернадского. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/eb/ukr.html>
7. Інститут історії НАН України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://history.org.ua/uk?libid=11024>
8. Сайт інституту Етнографії Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ethnography.org.ua/>
9. Украинское наследие. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.com.ua/>
10. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://korolenko.kharkov.com/>